

Drift og vedlikehold av fylkesveier

Fylkeskommunene har ansvaret for drift og vedlikehold av nærmere 45.000 kilometer med vei. Det er store forskjeller mellom fylkeskommunene når det kommer til antall kilometer vei de har ansvaret for og geografiske/klimamessige utfordringer knyttet til drift og vedlikehold av disse.

Arbeidet med drift og vedlikehold gjennomføres av entreprenører over hele landet. Arbeidet som blir gjennomført blir tildelt entreprenørene gjennom konkurranseutlysninger fra fylkeskommunene. Gjennom gode anbudsprosesser og kontrakter får fylkeskommunen best mulig drift og vedlikehold for pengene. Gode kontrakter sikrer også kvalitet, skaper innovasjon og sikrer at miljø- og bærekraft vektlegges. Samtidig bidrar slike kontrakter til seriøsitet og rekruttering til næringen.

Effektiv drift

Entreprenørforeningen Bygg og Anlegg (EBA), mener at effektiv drift ivaretas ved at fylkeskommunene lyser ut store kontraktsområder. Dette vil gjøre det mulig å gjennomføre arbeidet på en kostnadseffektiv måte samtidig som samfunnsmessige hensyn ivaretas.

Seriøsitet og kompetanse

Store kontrakter gjør det mulig å nyttiggjøre hele kompetansen til entreprenørene på området. Dette er aktører som har et stort fagmiljø, gjennomfører omfattende kompetanseutvikling av sine ansatte og har en effektiv maskinpark. Dette gir trygghet for at arbeidet kan gjennomføres effektivt og ansvarlig. Entreprenørene tar samfunnsansvar og sikrer et seriøst næringsliv gjennom omfattende opplæring og rutiner knyttet til HMS og Arbeidsmiljøloven (AML). Selskapene har også en viktig rolle knyttet til rekruttering og deltakelse i opplæringsprogrammer. Dette er av stor betydning for lokal ungdom som ønsker en karriere innenfor bygg og anlegg.

Ved mange små kontrakter vil det være krevende for fylkeskommunen å følge opp at alle aktørene tett. Dette vil igjen øke risikoen for at useriøse aktører får oppdrag fra fylkeskommunen.

Kostnadseffektiv gjennomføring

Store kontrakter sikrer at fylkeskommunen får mest mulig drift og vedlikehold for pengene. Dette gjøres gjennom at man oppnår stordriftsfordeler når det kommer til planlegging, oppfølging og gjennomføring. I prosjektene vil det være mange fag som er gjensidig avhengig av hverandre. Store kontraktspartnere sikrer god koordinering og en effektiv grensedragnings mellom aktørene. Dette reduserer risikoen til fylkeskommunen som ved små kontrakter vil ha ansvaret for hele organiseringen. Fylkeskommunene vil også måtte bruke betydelige ressurser ved å følge opp flere små kontrakter, fremfor å forholde seg til en stor profesjonell aktør.

Erfaringene fra drift og vedlikeholdsprosjekter viser at det gir store gevinster ved å benytte en entreprenør til flere oppgaver:

- Entreprenøren kjenner problemet
- Entreprenøren kjenner området
- Entreprenøren har en etablert praksis, arbeidsmetodikk og relasjon til bestiller
- Det oppnås synergieffekter ved å gjøre flere ting mens en er på en lokasjon
- En kontaktperson hos entreprenør fører til enkel oppfølging fra bestiller

Arbeid gjennom hele året i en drifts -og vedlikeholdskontrakt betyr god utnyttelse av maskiner og utstyr, og god utnyttelse av kompetanse og kapasitet hos de ansatte hos bestiller og hos entreprenør. Dette gir igjen lavere finansutgifter og bedre utnyttelse av maskinpark. God utnyttelse av mannskap og maskiner fører til lavere beredskapskostnader og mer vei for pengene.

Klima og miljø

En stor andel av de norske klimautslippene kommer fra veisektoren og innen 2030 skal disse reduseres betydelig. Alle har et viktig ansvar for å bidra til dette gjennom å arbeide smart, fremme innovasjon og investere i nye tekniske løsninger. Gjennom en slik utvikling finner vi også løsninger som ivaretar hensynet til miljøet på en best mulig måte. Store og sammenhengende kontrakter er det mest effektive virkemiddelet for å sikre dette. Gjennom slike kontrakter vil entreprenørene få langsiktighet og insentiver til å tenke helhetlig og investere i tiltak som sikrer miljø- og bærekraft. Et eksempel er investeringer i en moderne maskinpark som har lave klimautslipp. En helhetlig tilnærming vil ikke være mulig hvis kontraktene brytes ned i et utall små avtaler.

Lokale effekter

Store kontrakter sikrer også lokal verdiskapning og faglig utvikling. Dette skjer gjennom at en stor andel av arbeidet skjer i samarbeid med lokale underentreprenører og leverandører. Entreprenørselskapene arbeider også tett sammen med fylkeskommunene knyttet til opplæring og lærlingeplasser for unge i fylket.

Entreprenørkompetanse

I dag sitter kompetansen, erfaringen, strukturen og organisasjonen som håndterer større drift og vedlikeholdskontrakter hos hovedentreprenøren. Denne bor lokalt og driver lokal virksomhet. De må også forholde seg til den lokale markedssituasjon, lokale arbeidsplasser, geografi og kompleksitet på lik linje som fylkeskommunen.

Hvis fylkeskommunen velger en strategi hvor man tar over ledelsen og administrasjonen fra hovedentreprenøren, vil dette innebære store administrative og økonomiske utfordringer. Dette gjennom at fylkeskommunen må bygge opp en egen organisasjon og påtar seg stor økonomisk risiko ved å forholde seg til mange små leverandører. Det vil også være utfordringer knyttet til oppfølging av krav til HMS og seriositet. Samtidig som risikoen for fylkeskommunen øker, vil de reelle oppsidene være begrenset.

- **Egenregi:** Fylket kan drive drift og vedlikehold i egenregi. Dette vil kreve betydelige ressurser knyttet til å etablere en egen driftsorganisasjon. Maskiner må kjøpes, fornyes og vedlikeholdes. Det skal i tillegg etableres og utvikles et eget fagmiljø. For at organisasjonen skal være konkurransedyktig må den ha like høy faglig kompetanse som hos de private entreprenørene. Kostnadene og risikoen for fylkeskommunene vil bli stor samtidig som den mulige besparelsen er begrenset.

- **Arbeidsplasser:** Fylket kan overta hele arbeidet selv. Det er liten grunn til å tro at det totale antallet lokale arbeidsplasser vil øke med en slik løsning. Trolig vil bare lokale arbeidsplasser flyttes fra hovedentreprenøren og til fylkeskommunen. Faren for tap av kompetanse og svekkelse av eksisterende fagmiljø vil imidlertid være sterkt til stede. Det vil også kreve store ressurser å bygge opp et eget fagmiljø i fylkeskommunen som tilsvarer det som hovedentreprenøren i dag tilfører prosjektet.
- **Innkjøp:** Fylket kan gjøre innkjøpene av entreprenørtjenester direkte. I en slik situasjon vil imidlertid fylket måtte forholde seg til regelverket for offentlige anskaffelser. Dette medfører mer kompleksitet og mindre fleksibelt enn innkjøp gjennom hovedentreprenøren. Det krever også store ressurser for å følges opp på en god måte.
- **Påslag:** Fylket vil ved oppdeling i mindre kontrakter slippe påslag fra hovedentreprenøren på innkjøp fra underleverandører. En slik løsning vil kreve store ressurser fra fylket knyttet til oppfølging. Innkjøpene vil også måtte gjøres i henhold til regelverket for offentlige innkjøp. Fylkeskommunene kan i dag regulere påslag fra hovedentreprenøren gjennom avtalene. Dette ligger normalt på 5-6 prosent. Eventuelle innsparinger vil trolig forsvinne gjennom behov for mer administrasjon og økt risiko.

Lokal rekruttering

Fylkeskommunene og de store entreprenørene er to sentrale aktører for å sikre at ungdom i fylket har en karrieremulighet innenfor bygg og anlegg. I 2022 blir drift og vedlikehold et eget fag. Når faget har blitt etablert kan det stilles krav til lærlinger i kontraktene fra fylkeskommunen. På den måten kan vi sammen bidra til rekruttering og seriøsitet. EBA og Statens Vegvesen har allerede et etablert samarbeid om lærlingekrav i kontrakter for Statens Vegvesen. Tilsvarende kontrakter kan brukes av fylkeskommunene. Oppstyking av kontrakter eller at fylkeskommunen driver i egenregi, vil kunne svekke det effektive samarbeidet med næringen.

Oppsummering

De store entreprenørene vil kunne skape nye arbeidsplasser ut over det som ligger i ordinære driftsoppgaver. Dette gjør de gjennom å tilby et større spekter av tjenester og på den måten bidra til lokal næringsutvikling, økt sysselsetting lokalt og økt antall tilbydere i andre typer anbud. I samarbeid med fylkeskommunene kan de store entreprenørene også bidra til økt rekruttering og gi lokal ungdom en karrierevei innenfor næringen. Fortsatt konkurranseutsetting vil gi fylkene mer og bedre vei for pengene.

EBA anbefaler at fylkeskommunen opprettholder et velfungerende marked og tar i bruk den kompetansen som allerede finnes hos entreprenørene. En fortsatt konkurranseutsetting av drift og vedlikehold vil sørge for at drift og vedlikehold av fylkesveiene får den mest effektive og beste faglige utførelsen.

Entreprenørene har allerede kunnskap og verktøy for å nå klimamålene. Det gjør det mulig for fylket å gjennomføre nasjonale klimamål, og egne miljøambisjoner, mye raskere enn ved å utvikle denne kompetansen i en fylkeskommunal enhet.

Forutsigbarhet er viktig for alle som driver næringsvirksomhet. Investering i kompetanse og kapasitet er langsiktige og strategiske beslutninger. Usikkerhet omkring framtidig organisering av drift og vedlikehold gjør at entreprenørene vurderer videre satsing i dette markedet.